

2023-02-01

Dnr 2022/04263

m.remissvar@regeringskansliet.se

kopia till: m.nm@regeringskansliet.se

Livsmedelsverkets yttrande över remiss från Miljödepartementet angående Kommissionens förslag till revidering av ramdirektivet för vatten 2000/60/EC, prioämnesdirektivet 2008/105/EC och grundvattendirektivet 2006/118/EC

Sammanfattning

Livsmedelsverket har följande synpunkter på förslaget:

- Livsmedelsverket är tveksamma till förslaget om att inkludera 24 PFAS ämnen (summan av 24 per- och polyfluorerade alkylsubstanser) till listan över prioriterade substanser, eftersom förslaget i dess nuvarande form inte är harmoniserat med dricksvattendirektivet.
- I utredningen föreslås även att EQS ska tas fram för summan av 24 PFAS. Livsmedelsverket anser dock att förslaget på EQS beräkning för grundvatten, som föreslås av Scientific Committee on Health, Environmental and Emerging Risks, bör utvecklas och genomarbetas innan den antas.
- Livsmedelsverket tillstyrker att inkludera mikroplast till indikativa listan i Ramdirektivet (Annex II) och förslaget att göra det möjligt för att öppna upp för att inkludera mikroplaster i bevakningslistan grundvattendirektivet. Livsmedelsverket är positiva till att det i förslaget lyfts att avvakta med att föra in mikroplaster i bevakningslistan tillslämpliga analysmetoder har identifierats. Livsmedelsverket är dock tveksamma till att orsaken till att inkludera mikroplaster motiveras med påvisade hälsorisker.

Synpunkter på förslaget

Per- och polyfluorerade alkylsubstanser (PFAS)

Livsmedelsverket är tveksamma till förslaget om att inkludera 24 PFAS ämnen till listan över prioriterade substanser. Livsmedelsverket är positiva till att PFAS analyseras inom miljöövervakningen – både i grundvatten och i ytvatten – men förespråkar om möjligt en direktivövergripande harmonisering kring vilka substanser som inkluderas, samt en harmonisering mellan gränsvärden och miljökvalitetsstandarder (EQS). I dricksvattendirektivet¹ som nyligen antogs har 20 PFAS ämnen inkluderats, varav 16 är överlappande med de 24 PFAS som föreslås i förslaget från kommissionen.

Livsmedelsverket vill framhålla att en direktivövergripande harmonisering av PFAS ämnena skulle medföra synergieffekter (som även lyfts på sidan 3 i förslaget). Analyser från miljöövervakningen av yt- och grundvatten skulle kunna användas för att identifiera vilket vatten som är lämpligt att använda som råvatten till dricksvattenproduktionen och således minimera dricksvattenbredningen. Vid en harmonisering skulle även analyser från miljöövervakningen kunna användas för att genomföra artikel 8 i dricksvattendirektivet, d.v.s. riskbedömning och riskhantering avseende tillrinningsområdena för uttagpunkter för dricksvatten. Detta skulle minska det totala antalet analyser av PFAS som genomförs. Livsmedelsverket föreslår därför att samma PFAS ämnen som analyseras i dricksvatten även analyseras i miljöövervakningen, och att ytterligare PFAS endast inkluderas i det fall det finns en väl underbyggd motivering till att dessa bör inkluderas.

I utredningen föreslås även att EQS ska tas fram för summan av 24 PFAS och Livsmedelsverket vill redan nu lyfta flera utmaningar. Scientific Committee on Health, Environmental and Emerging Risks (SCHEER) publicerade i juni 2022 ett förslag kring hur EQS för de föroreningar som föreslås i grundvattendirektivet ska beräknas². I förslaget bifaller SCHEER att en ”relativ potency approach” ska användas för PFAS och föreslår en EQS för grundvatten på 4,4 ng/L PFOA ekvivalenter. Livsmedelsverket ser flera stora brister i förslaget och vill därför redan nu uppmärksamma detta för de fortsatta diskussionerna kring utredningen. PFOA ekvivalenterna bygger på organspecifik toxicitet

¹ Europaparlamentet och rådets direktiv (EU) 2020/2184 om kvaliteten på dricksvatten

² SCHEER, 2022. https://health.ec.europa.eu/system/files/2022-07/scheer_o_035.pdf

2023-02-01

Dnr 2022/04263

och använde därför i sin bedömning levertoxicitet hos råttor³⁴⁵. Underlaget till dessa beräkningar är dock bristfällig för många PFAS ämnen, som även lyfts i SCHEERs rapport. De landar även i en annan toxikologisk bedömning än den riskvärderingen som Europeiska livsmedelssäkerhetsmyndigheten Efsa gjorde 2018⁶, där immunologiska effekter hos barn, påvisade i epidemiologiska studier, bedömdes som den mest kritiska toxikologiska effekten. Efsa gjorde även bedömningen att de endast kunde genomföra en riskbedömning på fyra PFAS ämnen, vilket gör SCHEERs bedömning av 24 PFAS ytterst osäker. Livsmedelsverket tycker därför att förslaget är prematurt, vilket även har lyfts av andra experter inom området⁷. Livsmedelsverket vill även lyfta fram att en EQS på 4,4 ng/L för PFOA ekvivalenter för 24 PFAS är lågt satt (jämfört med dricksvattendirektivets gränsvärde på 100 ng/l för 20 PFAS). Det låga värdet kommer att medföra överstigande i många grundvattenförekomster i Sverige inom miljöövervakningen, samtidigt som samma vatten i de flesta fall kommer att vara godkänt som dricksvatten oftast helt utan att vattnet behöver renas, vilket är svårt att motivera och kommunicera. Livsmedelsverket rekommenderar därför att metoden utvecklas och genomarbetas, innan den antas, för att öka harmoniseringen mellan direktiven och underlätta för utövarna.

Mikroplaster

Livsmedelsverket tillstyrker att inkludera mikroplast till indikativa listan i Ramdirektivet (Annex II) och förslaget att göra det möjligt för att öppna upp för att inkludera mikroplaster i bevakningslistan grundvattendirektivet. Idag finns det ingen enskild analysmetod som uppfyller alla kriterier som krävs för övervakning. Det är även oklart vad som definierar mikroplaster, eftersom mikroplaster finns i olika former, storlekar och matriser, och det kan vara svårt att skilja mikroplaster från andra partiklar. Metoder som finns tillgängliga är komplexa och kräver att flera analysmetoder kombineras, vilket gör dem dyra och tidskrävande. Livsmedelsverket är därför positiva till att det i förslaget lyfts att avvakta med att föra in mikroplaster i bevakningslistan tills lämpliga analysmetoder har identifierats (sida 34). Livsmedelsverket är dock tveksamma till att orsaken till att

³ Niegowska, et al., 2021. Per- and polyfluoroalkyl substances (PFAS) of possible concern in the aquatic environment. EC Joint Research Centre Technical Report, EUR 30710 EN. https://www.gbk-ingenheim.de/newsletter/download/07-21/PFAS%20report%20_JRC_19.05.2021_final.pdf

⁴ Bill et al, 2022. Internal relative potency factors based on immunotoxicity for the risk assessment of mixtures of per- and polyfluoroalkyl substances (PFAS) in human biomonitoring. Environment International, Volume 171, January 2023, 107727 <https://doi.org/10.1016/j.envint.2022.107727>

⁵ Bill et al., 2020. Risk Assessment of Per- and Polyfluoroalkyl Substance Mixtures: A Relative Potency Factor Approach. Environmental Toxicology and Chemistry Volume 40, Issue 3 p. 859-870. <https://doi.org/10.1002/etc.4835>

⁶ Knutsen, et al. 2018. Risk to human health related to the presence of perfluorooctane sulfonic acid and perfluorooctanoic acid in food. EFSA Journal 16(12): e05194. <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2018.5194>

⁷ Rietjens et al., 2022. Letter to the Editor on Bil et al. 2021 "Risk Assessment of Per- and Polyfluoroalkyl Substance Mixtures: A Relative Potency Factor Approach". Environmental Toxicology and Chemistry Volume 41, Issue 1 p. 7-12 <https://doi.org/10.1002/etc.5232>

2023-02-01

Dnr 2022/04263

inkludera mikroplaster motiveras med påvisade hälsorisker (sida 21). Livsmedelsverket har under de senaste åren tagit fram flera underlag kring kunskapsläget kring mikroplaster, framförallt med hänseende på förekomst och hälsorisker⁸, det senaste uppdaterade underlaget är från 2022⁹. Livsmedelsverket vill därför lyfta att det fortfarande saknas kunskap om eventuella hälsoeffekter mikroplaster har på människor och kunskapsbrister kring exponeringsvägar, vilket även stämmer överens med WHO:s senaste bedömning från 2022¹⁰. Livsmedelsverket ståndpunkt är således att fortsatt avvakta med att ställa krav på analyser av mikroplaster inom miljöövervakningen, tills riktvärden uppskattats – baserade på toxikologiska tröskelvärden – och tills lämpliga och harmoniserade analysmetoder tagits fram. Livsmedelsverket vill dock framhålla att eftersom data över exponering saknas, kan medlemsstater med fördel genomföra en frivillig övervakning av mikroplaster i olika matriser, vilket även skulle kunna inkludera yt- och grundvatten.

Konsekvenser

Livsmedelsverket har inga synpunkter på utredningens analys av förslagets konsekvenser.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Annica Sohlström och områdeschef Hanna Dufva. Föredragande var Melle Säve-Söderbergh och medverkande på mötet var Emma Halldin Ankarberg.

Annica Sohlström

Melle Säve-Söderbergh

⁸ Livsmedelsverket, 2020. Mikro- och nanopartiklar av plast i dricksvatten. Livsmedelsverkets regeringsuppdrag. Uppsala. <https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/om-oss/regeringsuppdrag/rapport-mikro-och-nanoplast-i-dricksvatten.pdf?AspxAutoDetectCookieSupport=1>

⁹ Livsmedelsverkets Dnr 2022/00398

¹⁰ WHO, 2022. Dietary and inhalation exposure to nano- and micro plastic particles and potential implications for human health. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240054608>